

ВЕГЕТАЦІЯ СХІДНОАЗІЙСЬКИХ ВИДІВ РОДУ *Rhododendron* L. В УМОВАХ КИЄВА

І.О. Сидоренко, кандидат біологічних наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглянуто результати досліджень щодо особливостей вегетації східно-азійських видів роду *Rhododendron* L. в інтродукційному експерименті в умовах Києва. Проаналізовано сезонний розвиток, вказано основні строки фаз вегетативного розвитку, виділено групи за строками настання та завершення вегетації рослин. Визначено зміни сезонних ритмів східноазійських видів та їх вплив на успішність інтродукційного процесу.

Вступ. У житті кожної рослини виявляється певна періодичність, пов'язана з умовами середовища, розмірами природного ареалу та спадковою ритмікою. Питанням періодичності розвитку рослин присвячено роботи багатьох авторів, зокрема [4, 5, 7, 9, 10, 13].

Раннє чи пізнє пробудження після зимового спокою, строки настання сезону вегетації, наявність ранніх чи пізніх заморозків, різний фотоперіодизм – усі ці умови зонального характеру, більшою чи меншою мірою, є перешкодами для успішної інтродукції. Реакція рослин на зміни, залежно від зональності, є досить різною, як і генетичний поліморфізм їх популяцій. Рослини можна змінювати селекційним відбором, а також вони самі можуть фенотипічно змінювати ритм розвитку, пристосовуючись до нових умов існування [4].

Під час інтродукції рослини вводяться в нові для них екотопи. При цьому їм доводиться пристосовуватись до іншої

динаміки факторів зовнішнього середовища і тому деякі з них змушені змінювати ритміку розвитку в межах норми реакції, яка зумовлюється філогенетичним розвитком виду рослини. Відзначено, що генетично вироблені у звичному середовищі ритми розвитку деякий час зберігаються в умовах інтродукції й лише з часом рослини поступово виробляють нові ритми [2, 3, 4, 7, 9]. Пристосування рослин йде тим успішніше, чим ближче ритми розвитку, властиві їм у межах природних ареалів, до кліматичних умов району інтродукції.

Вивченням ритмів сезонного розвитку рододендронів, інтродукованих в Україну з різних ботаніко-географічних областей світу, займались [6, 8, 11, 14]. Проте зміна клімату й розширення асортименту інтродукованих рослин зумовлюють постійну актуальність вивчення ритмів їх сезонного розвитку.

Мета досліджень – аналіз сезонних ритмів розвитку східноазійських родо-

дендронів в умовах Києва та їх значення в процесі акліматизації рослин.

Методика та об'єкти досліджень. Фенологічні спостереження проводились згідно з "Методикою фенологічних спостережень в ботаничних садах СРСР" [13].

Об'єкти досліджень – 45 східно-азійських видів та культиварів роду *Rhododendron* L., інтродукованих у ботанічному саду ім. Фоміна в Києві.

Результати досліджень. З ритмами розвитку тісно пов'язана стійкість рослин до різних факторів середовища в процесі вегетації. Наприклад, у рослин помірного кліматичного поясу розрізняють три основні періоди в річному циклі розвитку рослин, а саме [3]: 1 – період активної вегетації; 2 – період глибокого спокою (або період органічного спокою) відповідає зимовому періоду з низькою температурою; 3 – період вимушеного спокою, тобто підготовки рослин до активної життєдіяльності.

Чим глибший зимовий спокій рослини і чим важче вивести рослину з нього, тим більш зимостійким є вид [2].

Серед східно-азійських видів роду *Rhododendron* L. ми виділяємо декілька груп, що характеризуються різними строками настання тих чи інших фенофаз, а саме неоднаковими строками початку й кінця вегетації, росту пагонів, цвітіння.

За розподілом, запропонованим [7], рослини Китайсько-Японської підобласті поділяють на 4 групи за строками настання та завершення вегетації: 1 – рослини, які рано починають і рано закінчують вегетацію (РР); 2 – рослини, які рано починають і пізно закінчують вегетацію (РП); 3 – рослини, які пізно починають і рано закінчують вегетацію (ПР); 4 – рослини, які пізно починають і пізно закінчують вегетацію (ПП) (табл. 1).

При порівнянні основних строків вегетації східно-азійських рододендронів у

Києві з регіонами північніших широт відзначено їх більшу тривалість, а в порівнянні з Далеким Сходом – проміжні дані між коливаннями їх у даному регіоні. Так, наприклад, тривалість вегетації рододендронів в умовах Києва більша в порівнянні з Москвою. У Москві: *Rh. dauricum* вегетує в середньому – 153 дні, *Rh. japonicum* – 165 днів, *Rh. schlippenbachii* – 154 [1], а в умовах Києва *Rh. dauricum* – 188 днів, *Rh. mucronulatum* – 214 днів, *Rh. japonicum* – 187, *Rh. schlippenbachii* – 185 днів (див. табл. 1), що, в першу чергу, пов'язане з більш сприятливими температурними показниками у весняний та осінній періоди року, оскільки Київ знаходиться значно південніше ніж Москва. На Далекому Сході спостерігається збільшення строків вегетації рододендронів, вирощених у культурі, порівняно з дикорослими видами. *Rh. dauricum*: 136 днів – у природних умовах, 221 день – у культурі; *Rh. mucronulatum*: 193 дні – у природних умовах, 223 дні – у культурі; *Rh. schlippenbachii*: 189 днів – у природних умовах, 229 дні – у культурі. З наведених даних можна зробити висновок, що в умовах Києва строки вегетації відносно природних ареалів значно довші, але коротші відносно умов культури Далекого Сходу.

На основі результатів фенологічних досліджень (табл. 1) нами виділено основні фенологічні групи східно-азійських видів роду *Rhododendron* L.:

РР – рано починають, рано закінчують – дев'ять видів (20%) (*Rh. augustini*, *Rh. desquamatum*, *Rh. fastigiatum*, *Rh. fortunei*, *Rh. keleticum*, *Rh. metternichii*, *Rh. orbiculare*, *Rh. racemosum*, *Rh. souliei*);

РП – рано починають, пізно закінчують – 23 види (51%) (*Rh. albrechtii*, *Rh. ambiguum*, *Rh. amesiae*, *Rh. dauricum*, *Rh. davidsonianum*, *Rh. japonicum*, *Rh. ledebourii*, *Rh. micranthum*, *Rh. molle*, *Rh. mucronulatum*, *Rh. mucronulatum u ciliatum*, *Rh. mucronulatum u pentamerum*, *Rh. obtusum*, *Rh. obtusum 'Al-*

bum', *Rh. obtusum 'Amoenum'*, *Rh. obtusum 'Hinodegiri'*, *Rh. poukhanense*, *Rh. quinque-folium*, *Rh. rubiginosum*, *Rh. searsiae*, *Rh. schlippenbachii*, *Rh. sichotense*, *Rh. simsii*, *Rh. yedoense*);

ПР – пізно починають, рано закінчують – 10 видів (22%) (*Rh. brachycarpum*, *Rh. clementinae*, *Rh. cuneatum*, *Rh. decorum*, *Rh. discolor*, *Rh. fargesii*, *Rh. insigne*, *Rh. sutchuenense*, *Rh. wardii*, *Rh. williamsianum*).

ПП – пізно починають пізно закінчують – три види (7%) (*Rh. impeditum*, *Rh. oretrephes*, *Rh. wardii*).

У табл. 2 наведено основні фази вегетативного розвитку східно-азійських видів рододендронів, інтродукованих у Києві.

Аналіз сезонної ритміки видів в умовах Києва дав змогу виявити часове зміщення в настанні фенологічних фаз порівняно з такими в умовах природного зростання видів. Настання й протікання фенофаз у далекосхідних видів значно відрізняються. Початок вегетації для деяких видів у Києві настає раніше ніж на Далекому Сході чи в Москві. Це можна пояснити вищою температурою на початку весни в Києві, порівняно з холодною та затяжною весною в межах природного ареалу чи більш північного регіону інтродукції.

Так, наприклад, у Москві: *Rh. dauricum* починає вегетацію в середньому – 28.04, *Rh. japonicum* – 13.05, *Rh. schlippenbachii* – 30.04 [1]; на Далекому Сході: *Rh. dauricum* починає вегетацію в середньому – 28.03, *Rh. sichotense* – 3.04, *Rh. mucronulatum* – 6.04, *Rh. Schlippenbachii* – 8.04 [12]; у Києві *Rh. dauricum* – починає вегетацію в середньому 7.04, *Rh. mucronulatum* – 21.03, *Rh. japonicum* – 23.04, *Rh. schlippenbachii* – 21.04 (див. табл. 1). З наведених даних видно, що ростові процеси в Києві настають в середньому на 7–10 днів раніше ніж у Москві. На далекому сході раніше починають вегетацію *Rh. dauricum*, *Rh. schlippenbachii*, а *Rh. sichotense*, *Rh. mucronulatum* раніше вегетують у Києві. Такі роз-

ходження у зміщенні фенодат з далекосхідними видами пов'язані з різними умовами місцезростання видів у природних умовах і культурі.

В умовах Києва в деяких видів спостерігається повторний ріст пагонів (*Rh. metternichii*, *Rh. decorum*, *Rh. souliei*, *Rh. ambiguum*, *Rh. impeditum*, *Rh. dauricum*). Таке явище негативно позначається на подальшому розвитку рослин і в окремі роки їх зимостійкість знижується за рахунок обмерзання саме однорічних пагонів (*Rh. impeditum*, *Rh. dauricum*).

Не встигають вчасно закінчити ростові процеси й підготуватись до зими й види, ареали яких розташовані в південніших східно-азійських регіонах. Наприклад, *Rh. ambiguum*, *Rh. davidsonianum*, *Rh. rubiginosum*, *Rh. oretrephes*, *Rh. wardii*, ареали яких частково заходять у південні субтропічні області Китаю Юньнань та Сичуань, в окремі роки знижують зимостійкість до II–III балів.

Сезонний розвиток вічнозелених рододендронів має ряд особливостей, відмінних від листопадних та напівлистопадних видів. Вони, подібно до хвойних видів, мають пізній, порівняно з літньо-зеленими, початок весняно-літніх фаз, насамперед у вічнозелених листках нової генерації. Початок фази розгортання листків, наприклад, у видів *Rh. insigne*, *Rh. oretrephes*, *Rh. wardii*, *Rh. clementinae*, *Rh. brachycarpum* спостерігається тоді, коли у багатьох листопадних видів цей процес вже завершується (табл. 2). Відповідно в багатьох вічнозелених видів пізно починається фаза літньої вегетації (табл. 1).

У численних вічнозелених рододендронів спостерігається тісний зв'язок між кінцем фази розгортання та росту листа нової генерації і початком фази розцвічення листя, яке починається ще в літній період, а також масового розцвічення найстарших листків попередніх років, що знаходяться, як правило, в

Таблиця 1. Основні строки вегетації східноазійських рододендритів в умовах Києва

Вид	Початок вегетації	Кінець вегетації	Тривалість вегетації	Фено- група
1. <i>Rh. albrechtii</i> Maxim.	20.04	28.10	191	РП
2. <i>Rh. ambiguum</i> Hemsl.	20.04	22.10	185	РП
3. <i>Rh. amesiae</i> Rehd. et Wils.	23.04	11.10	171	РП
4. <i>Rh. augustinii</i> Hemsl.	21.04	11.08	112	РР
5. <i>Rh. brachycarpum</i> D. Don ex G. Don	14.05	19.08	97	ПР
6. <i>Rh. clementinae</i> Forrest.	10.05	05.08	87	ПР
7. <i>Rh. cuneatum</i> W.W. Smith	06.05	14.08	100	ПР
8. <i>Rh. dauricum</i> L.	11.04	16.10	188	РП
9. <i>Rh. davidsonianum</i> Rehd. et Wils	27.04	21.10	177	РП
10. <i>Rh. decorum</i> Franch.	01.05	24.08	115	ПР
11. <i>Rh. desquamatum</i> Balf. f. et Forrest	22.04	11.08	111	РР
12. <i>Rh. discolor</i> Franch.	12.05	19.08	99	ПР
13. <i>Rh. fargesii</i> Franch.	01.05	30.07	90	ПР
14. <i>Rh. fastigiatum</i> Franch.	27.04	16.08	111	РР
15. <i>Rh. fortunei</i> Lindl.	28.04	27.08	121	РР
16. <i>Rh. impeditum</i> Balf. f. et W. W. Smith	03.05	05.11	186	ПП
17. <i>Rh. insigne</i> Hemsl. et Wils.	19.05	08.07	50	ПР
18. <i>Rh. japonicum</i> (A. Gray) Suring.	23.04	27.10	187	РП
19. <i>Rh. keleticum</i> Balf. f. et Forrest	26.04	14.07	79	РР
20. <i>Rh. ledebourii</i> Pojark.	10.04	05.11	209	РП
21. <i>Rh. metternichii</i> Sied. et Zucc.v	30.04	17.09	140	РР
22. <i>Rh. micranthum</i> Turcz.	21.04	27.09	159	РП
23. <i>Rh. molle</i> (Blume) G. Don	23.04	26.10	186	РП
24. <i>Rh. mucronulatum</i> Turcz.	21.03	21.10	214	РП
25. <i>Rh. mucronulatum</i> var. pentamerum Nakai	19.04	19.10	183	РП
26. <i>Rh. mucronulatum</i> var. ciliatum Nakai.	13.04	31.10	201	РП
27. <i>Rh. obtusum</i> (Lindl.) Planch.	18.04	27.10	192	РП
28. <i>Rh. obtusum</i> Planch. 'Album' (Mottet) C. K. Schneid.	16.04	30.10	197	РП
29. <i>Rh. obtusum</i> Planch. 'Amoenum' Rehd.	18.04	03.11	199	РП
30. <i>Rh. obtusum</i> Planch. 'Hinodegiri' Kur.	19.04	01.11	196	РП
31. <i>Rh. orbiculare</i> Decne.	30.04	01.08	93	РР.
32. <i>Rh. oreotrephes</i> W.W. Smit	03.05	14.10	164	ПП.
33. <i>Rh. poukhanense</i> Levl.	18.04	11.11	207	РП
34. <i>Rh. quinquefolium</i> Bisset et Moore	24.04	01.11	191	РП
35. <i>Rh. racemosum</i> Franch.	27.04	27.07	91	РР.
36. <i>Rh. rubiginosum</i> Franch.	27.04	13.10	169	РП
37. <i>Rh. schlippenbachii</i> Maxim.	21.04	23.10	185	РП
38. <i>Rh. searsiae</i> Rehd. et Wils.	26.04	05.09	132	РП
39. <i>Rh. sichotense</i> Pojark.	08.04	02.11	208	РП
40. <i>Rh. simsii</i> Planch.	19.04	30.10	194	РП
41. <i>Rh. souliei</i> Franch.	25.04	25.08	122	РР.
42. <i>Rh. sutchuenense</i> Franch.	06.05	21.08	107	ПР
43. <i>Rh. wardii</i> W.W. Smith	05.05	12.09	130	ПП.
44. <i>Rh. williamsianum</i> Rehd. et Wils.	02.05	15.08	105	ПР
45. <i>Rh. yedoense</i> Maxim.	19.04	13.11	208	РП

Таблиця 2. Фенодати фаз росту східноазійських рододендронів в умовах Києва

Вид	Строки						Кінець формування листових бруньок
	розпускання листових бруньок	утворення листків			лінійного росту пагонів		
		початок	початок масового	завершення росту	початок	кінець	
1. <i>Rh. albrechtii</i>	20.04	23.04	26.04	24.05	25.04	18.06	30.07
2. <i>Rh. ambiguum</i>	20.04	25.04	29.04	08.06	24.04	21.06	01.08
3. <i>Rh. amesiae</i>	23.04	27.04	01.05	04.06	25.04	17.06	25.07
4. <i>Rh. augustinii</i>	21.04	27.04	30.04	05.06	28.04	12.07	03.08
5. <i>Rh. brachycarpum</i>	14.05	18.05	23.05	21.06	10.05	01.07	08.08
6. <i>Rh. clementinae</i>	10.05	04.05	07.05	08.06	24.04	23.06	30.07
7. <i>Rh. cuneatum</i>	06.05	11.05	16.05	09.06	06.05	27.06	27.07
8. <i>Rh. dauricum</i>	03.04	12.04	15.04	26.05	16.04	13.06	26.07
9. <i>Rh. davidsonianum</i>	27.04	02.05	04.05	02.06	02.05	27.06	26.07
10. <i>Rh. decorum</i>	01.05	09.05	11.05	08.06	03.05	24.06	16.08
11. <i>Rh. desquamatum</i>	22.04	30.04	02.05	31.05	29.04	28.06	02.08
12. <i>Rh. discolor</i>	12.05	25.05	29.05	23.06	16.05	23.06	26.07
13. <i>Rh. fargesii</i>	01.05	06.05	08.05	06.06	24.04	20.06	30.07
14. <i>Rh. fastigiatum</i>	27.04	30.04	03.05	07.06	02.05	24.07	03.08
15. <i>Rh. fortunei</i>	28.04	02.05	07.05	09.06	26.04	04.07	03.08
16. <i>Rh. impeditum</i>	03.05	10.05	03.05	06.06	19.05	26.07	29.07
17. <i>Rh. insigne</i>	19.05	21.05	23.05	21.06	11.05	29.06	01.08
18. <i>Rh. japonicum</i>	23.04	29.04	02.05	07.06	06.05	26.07	08.08
19. <i>Rh. keleticum</i>	26.04	02.05	05.05	11.06	07.05	24.06	11.08
20. <i>Rh. ledebourii</i>	10.04	14.04	20.04	19.05	20.04	05.07	27.07
21. <i>Rh. metternichii</i>	30.04	08.05	11.05	16.06	28.04	27.06	22.07
22. <i>Rh. micranthum</i>	21.04	24.04	27.04	17.06	26.04	04.08	29.07
23. <i>Rh. molle</i>	23.04	28.04	30.04	07.06	02.05	11.07	04.08
24. <i>Rh. mucronulatum</i>	21.03	14.04	20.04	22.05	22.04	10.07	04.08
25. <i>Rh. mucronulatum v. ciliatum</i>	19.04	22.04	25.04	27.05	24.04	30.07	27.08
26. <i>Rh. mucronulatum v. pentam.</i>	13.04	15.04	20.04	26.05	22.04	28.07	07.08
27. <i>Rh. obtusum</i>	18.04	27.04	30.04	01.06	03.05	18.07	12.08
28. <i>Rh. obtusum 'Album'</i>	16.04	25.04	28.04	30.05	08.05	30.07	19.08
29. <i>Rh. obtusum 'Amoenum'</i>	18.04	29.04	02.05	12.06	04.05	30.07	11.08
30. <i>Rh. obtusum 'Hinodegiri'</i>	19.04	25.04	30.04	07.06	06.05	30.07	28.08
31. <i>Rh. orbiculare</i>	30.04	03.05	03.05	10.06	29.04	28.06	02.08
32. <i>Rh. oreotrepes</i>	03.05	06.05	09.05	05.06	07.05	23.06	06.08
33. <i>Rh. poukhanense</i>	18.04	22.04	25.04	01.06	07.05	29.07	12.08
34. <i>Rh. quinquefolium</i>	24.04	27.04	30.04	29.05	27.04	05.06	10.08
35. <i>Rh. racemosum</i>	27.04	3.05	06.05	12.06	08.05	27.06	28.07
36. <i>Rh. rubiginosum</i>	27.04	20.04	02.05	09.06	28.04	09.07	05.08
37. <i>Rh. schlippenbachii</i>	21.04	24.04	28.04	18.05	23.04	09.06	22.07
38. <i>Rh. searsiae</i>	26.04	30.04	03.05	07.06	26.04	22.06	01.08
39. <i>Rh. sichotense</i>	08.04	12.04	17.04	21.05	22.04	22.07	01.08
40. <i>Rh. simsii</i>	19.04	23.04	27.04	01.06	10.05	20.07	18.08
41. <i>Rh. souliei</i>	25.04	01.05	07.05	05.06	27.04	20.06	21.07
42. <i>Rh. sutchuenense</i>	06.05	08.05	11.05	04.06	26.04	14.06	18.07
43. <i>Rh. wardii</i>	05.05	14.05	17.05	13.06	04.05	18.06	02.08
44. <i>Rh. williamsianum</i>	02.05	09.05	12.05	09.06	04.05	25.06	12.08
45. <i>Rh. yedoense</i>	19.04	26.04	30.04	02.06	13.05	16.08	17.08

нижніх частинах крони кущів. Це розцвічення часто починається влітку в липні—серпні (табл. 2).

На відміну від літньо-зелених видів, у яких осіннє опадання листя за рідкісним виключенням відбувається в короткі строки і завжди є тільки один (осінній) пік масового їх осипання, у вічнозелених видів листки можуть опадати з весни до осені. Однак найбільша кількість їх листя також опадає протягом нетривалого часу. Наприклад, у *Rh. souliei*, *Rh. orbiculare* найбільша частина листя (70% від всього річного відпаду) осипається протягом одного місяця, переважно на початку—середині серпня.

У більшості листопадних видів масове осипання листя відбувається під час перших осінніх заморозків, що свідчить про неповну готовність рослин до настання морозів. Це особливо небезпечно, якщо мінусові температури починають-

ся раптово після теплого періоду і є достатньо довготривалими.

Висновки

Спостереженнями за східноазійською групою роду *Rhododendron* L. в умовах Києва виявлено значну екологічну амплітуду даних видів, що дає їм змогу зростати в різних ботаніко-географічних областях.

На основі вивчення фаз їх вегетативного розвитку виділено чотири групи за строками настання та закінчення вегетації, що відповідає різним строкам вегетаційних періодів різних видів.

Виявлено відмінності в проходженні фенофаз у листопадних та вічнозелених рододендронів, що пов'язано з різними термінами й причинами розцвічення та опадання листя. Вічнозелені й напіввічнозелені види скидають листя поступово, а листопадні — під час зниження добових температур.

Література

1. Александрова М.С. Рододендроны. Декоративные кустарники. — М.: Лесная промышленность, 1989. — 72 с.
2. Базилевская Н.А., Мауринь А.М. Интродукция растений. Экологические и физиологические основы. — Рига: Изд-во ЛГУ им. П.Стучки, 1986. — 108 с.
3. Базилевская Н.А., Мауринь А.М. Интродукция растений. Теория и практические приемы. — Рига: Изд-во ЛГУ им. П. Стучки, 1984. — 92 с.
4. Базилевская Н.А. Теория и методы интродукции растений. — М.: Изд-во Московского ун-та, 1964. — 131 с.
5. Бульгин Н.Е. Дендрология. Фенологические наблюдения над листовыми древесными растениями: Пособие по проведению учеб.-науч. исследований для студ. лесхоз. фак. — Л.: РИОЛТА, 1976. — 70 с.
6. Ванзар О.М. Романюк В.В. Культивування рододендронів в Чернівецькій області: Монографія. — Чернівці: Рута, 2005. — 94 с.
7. Вартазарова Л. С. Итоги интродукции древесно-кустарниковой флоры Дальнего Востока // Бюллетень главного ботанического сада АН СССР. — 1961. — Вып. 42. — С. 3—9.
8. Вегера Л.В. Біоекологічні особливості та культура рододендронів в умовах правобережного лісостепу України: Автореф. дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05. — К., 2000. — 20 с.
9. Ворошилов В. Н. Ритм развития у растений. — М.: Изд-во АП СССР, 1960. — 136 с.
10. Зайцев Г.Н. Фенология древесных растений. — М.: Наука, 1981. — 120 с.
11. Зарубенко А.У. Культура рододендронів в Україні. - К.: ВПЦ "Київський університет", 2006. — 75 с.
12. Зорикова В.Т. Биологические особенности дальневосточных рододендронов и введение их в культуру в условиях Приморского края: Автореф. дис. ... канд. биол. наук: 03.06.01. — Владивосток, 1973. — 24 с.
13. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР / Под ред. П.И. Лапина. — М.: ГБС АН СССР, 1975. — 27 с.

14. Тимчишин Г. В. Біологія та особливості культури рододендронів (*Rhododendron* L.) на Західному Поділлі: Автореф. дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05. — К., 2003. — 25 с.

АННОТАЦІЯ

*Сидоренко І.А. Вегетація восточноазиатских видов рода *Rhododendron* L. в условиях Киева // Биоресурсы и природопользование. – 2013. – 5, № 1–2. – С. 11–17.*

*Рассмотрены результаты исследований особенностей вегетации восточноазиатских видов рода *Rhododendron* L. в интродукционном эксперименте в условиях Киева. Проанализированы результаты фенологических наблюдений, указаны основные сроки фаз вегетативного развития, выделены группы по срокам наступления и завершения вегетации растений. Определены изменения сезонных ритмов восточноазиатских видов и их влияние на успешность интродукционного процесса.*

SUMMARY

*I. Sydorenko. The vegetation of eastern asian species of the genus *Rhododendron* L. in Kyiv area // Biological Resources and Nature Management. – 2013. – 5, № 1–2. – P. 11–17.*

*The results of studies of vegetation features of eastern asian species of the genus *Rhododendron* L. in introductory experiment in Kyiv area are considered. The results of phenological observations are analyzed. The main terms of the phases of vegetative development are indicated, the timing of the onset and completion of plant vegetation are selected. The changes in seasonal rhythms of eastern asian species and their impact on the success of introduction process are defined.*